GEMEENTE ENSCHEDE

Voorstel Gemeenteraad B

Onderwerp	Herijking Energievisie Enschede		
Portefeuillehouder	Niels van den Berg agendaletter (B)		
Organisatieonderdeel	Cluster strategie en beleid fysiek en economie	Aangeboden aan Raad	2 april 2025
Stuknummer (invulling door Griffie)		Corsanummer	2500006852

Wij stellen u voor te besluiten om:

1. De herijking van de in 2021 vastgestelde Energievisie Enschede en het daarin beschreven maatregelenpakket uit 'scenario 1' vast te stellen.
2. Het college de opdracht te geven de in de bijlage bij dit besluit meegegeven beleidsregels voor Zonne-energie te herijken wanneer de uitwerking van de nieuwe energiewet, welke is vastgesteld op 10 december 2024, bekend is en in werking treedt.
3. Het college de opdracht te geven het in de herijking beschreven maatregelenpakket uit te voeren.

Inleiding en voorgeschiedenis

Herijking energievisie

In 2021 is de Energievisie Enschede vastgesteld (hierna Energievisie 2021). Deze visie bevat meerdere thema's, met elk haar eigen beleidsuitgangspunten en doelstellingen. De meest concrete doelstelling in de energievisie gaat over de opwek van hernieuwbare energie: het doel is dat in 2030 minimaal 16.6% van het totale energieverbruik in Enschede hernieuwbaar wordt opgewekt op Enschedees grondgebied. Naast de energievisie is er ook sectoraal beleid waarin energiedoelstellingen zijn opgenomen. Zo is voor het thema gebouwde omgeving de transitievisie warmte opgesteld. En voor de sector Landbouw en landgebruik de visie landelijk Gebied.

In 2023 is er gekeken of de opwekdoelstelling voor 2030 nog realistisch was. De belangrijkste reden hiervoor was de toename van transportschaarste op het elektriciteitsnet (netcongestie), waardoor het aansluiten van nieuwe opwekprojecten niet mogelijk is. Een tweede aanleiding was het toen recente provinciale verbod uit oktober 2023 op nieuwe zonnevelden op landbouwgrond.

Uit deze analyse is gebleken dat de doelstelling rond opwek niet gehaald zal worden. Daarnaast kwam naar voren dat er ook op andere beleidsterreinen vertraging op kan treden door de situatie rond netcongestie. De Gemeenteraad is hierover in een brief van het College van B&W geïnformeerd op 23 november 2023. Op 8 maart 2024 is deze brief vervolgens behandeld in de stedelijke commissie fysiek. Tijdens deze vergadering is het College door de Gemeenteraad gevraagd om in kaart te brengen welke verduurzamingsmaatregelen er nog wel mogelijk zijn in deze veranderde situatie. De oproep van de Raad was om deze nieuwe maatregelen mee te nemen in een herijking van de Energievisie 2021. De oproep hierbij was duidelijk; haal alles uit de kast om de gestelde doelen alsnog te halen.

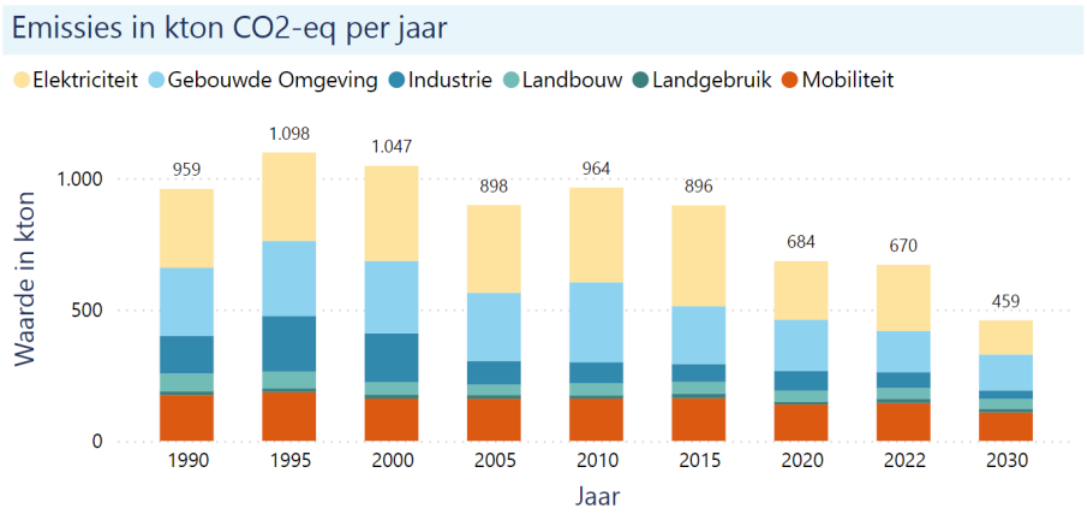
CO_2 reductie routekaart

Om mogelijke maatregelen beter met elkaar te kunnen vergelijken, is ervoor gekozen om bij deze herijking CO_2-reductie als maatstaf te gebruiken. De centrale doelstelling van het landelijke energiebeleid is immers het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen; met minimaal 55% in 2030, 70% in 2035 en bijna 100% in 2050. Deze landelijke doelen zijn vastgelegd in de Klimaatwet en uitgewerkt naar maatregelen in o.a. het klimaatakkoord en daarmee richtinggevend. Daarom is voor deze herijking in opdracht van Gemeente Enschede door adviesbureau Berenschot een CO_2-reductie routekaart opgesteld. In deze routekaart is te zien hoe de CO_2-uitstoot in Enschede zich heeft ontwikkeld sinds 1990, hoe deze zich verder zal ontwikkelen tot 2030 en welke invloed extra maatregelen hierop hebben.

Het Enschedese energiebeleid bestaat uit maatregelen die bijdragen aan de reductie van de uitstoot van broeikasgassen, maar een concrete doelstelling in een vastgesteld percentage ontbreekt tot op heden. Het is daardoor lastig om de bijdrage van de verschillende maatregelen op de centrale doelstelling te wegen, en om geschikte alternatieven te benoemen als een maatregel door omstandigheden (tijdelijk) niet uitvoerbaar is. Met de CO_2 routekaart schetsen we het verloop in broeikasgasuitstoot vanaf het ijkjaar 1990 tot nu, en geven we de prognose en de ambitie voor behaalde reductie in 2030 en het benodigde maatregelpakket daarvoor weer.

Waar staan we nu en ambitie 2030.
Als eerste is vastgesteld dat de CO_2 uitstoot in Enschede in 2023 met bijna 30% is gedaald ten opzichte van het jaar 1990. Dit zal naar verwachting verder stijgen tot een afname van ongeveer 52% in 2030. Dit komt door de volgende ontwikkelingen:

1. Autonome ontwikkelingen die het gevolg zijn van Europees en landelijk beleid (15% extra reductie)
2. Een verdere afname door ontwikkelingen binnen Enschede die nog haalbaar zijn voor 2030. Hier gaat het om lokaal beleid, al gestarte projecten (zoals zonnepark Broekheurne en Solar Parking Twente Village) en om projecten die nog in de planning zijn, maar wel haalbaar voor 2030. (5% extra reductie) Er wordt geen rekening gehouden met opwek door windturbines. Omdat die niet voor 2030 gerealiseerd zullen worden.
3. De aankoop van een extra aandeel in Twence. De hernieuwbare energie die door Twence wordt opgewekt wordt evenredig aan het aandeelhouderschap verdeeld over de aandeelhouders van Twence. Eind 2024 heeft gemeente Enschede extra aandelen gekocht, en wordt de aan ons toegerekende hoeveelheid hernieuwbare energie groter. (2% extra reductie)

Figuur 1: voorspelling van de CO_2-uitstoot in Enschede tot 2030. (Met 52% uitstootvermindering in 2030).

De doelstellingen uit de Energievisie 2021 komen overeen met een CO_2-uitstootvermindering van 52% in 2030. De energievisie richt zich op het opwekken van 8% extra hernieuwbare energie binnen de gemeente Enschede. Een deel hiervan valt weg door de eerder geschetste problemen. De gemeenteraad heeft gevraagd om met een extra maatregelenpakket te komen waarmee de ambities uit de Energievisie 2021 toch gerealiseerd kunnen worden. Hiervoor is een maatregelenpakket samengesteld waarbij de ambitie voor duurzame uit de Energievisie 2021 gecompenseerd wordt met aanvullende CO_2-reducerende maatregelen. Samen met de vergroting van het Enschedese aandeel Twence levert dit een verwachtte CO_2-reductie op van 54% in 2030. Hiermee hopen we dat de hieronder genoemde maatregelen de doelen kunnen worden behaald maar dat er omstandigheden kunnen zijn dat dit niet lukt.

Opmerking: In deze herijking die als bijlage bij dit voorstel te vinden is, wordt het hier beschreven maatregelenpakket 'scenario 1' genoemd. In de brief die op 23 november 2023 aan uw Raad is gestuurd, wordt ook gesproken over scenario's. In deze brief ging het echter over scenario's die te maken hadden met het behalen van de opwekdoelstellingen. De in deze brief geschetste scenario's gaven aan hoe veel duurzame opwek de gemeente Enschede in het minst-goede scenario en in het beste scenario zou behalen. In de herijking die als bijlage bij dit voorstel te vinden is gaat het over scenario's voor CO_2-reductie die met bijbehorende maatregelenpakketten kunnen worden behaald.

De hierboven genoemde reductie kan worden behaald met de volgende maatregelen;

- Ontzorgen en begeleiden van bedrijven bij energiebesparing en uitstootvermindering. We gaan hiervoor een maatwerkaanpak voor de 20 grootste uitstoters ontwikkelen en een uitgebreid ondersteuningstraject voor kleinere bedrijven.
- Het realiseren van 3 – 4 energyhubs met opwek en opslag. Op 3 bedrijventerreinen en indien mogelijk in 1 (nieuwe) woonwijk.
- Het stimuleren van mestvergisting voor biogasproductie. We richten ons op het realiseren van 2 – 3 mestvergistingsinstallaties in de periode tot 2030 .
- Het aanplanten van extra bomen en houtwallen.
- Inzetten van vrijkomende agrarische grond voor het verbouwen van duurzame gewassen voor biobased bouwen.

Wij kiezen voor deze maatregelen vanuit de volgende overwegingen:

1. De maatregelen in deze sectoren hebben ook voordelen bij andere problemen. Zo kan het realiseren van extra opwek inclusief opslag op bedrijventerreinen een oplossing bieden voor bedrijven die een (extra) elektriciteitsvraag hebben maar hiervoor nu geen aansluitcontract kunnen krijgen. Ook leidt ondersteuning van bedrijven bij het doorvoeren van energiebesparende maatregelen tot kostenreductie bij deze bedrijven.
2. De maatregelen in andere sectoren worden op dit moment te zeer belemmerd door netcongestie, of zijn (op dit moment) te complex of te duur. Er is tijd voor nodig om de randvoorwaarden voor succesvolle uitvoering op orde te brengen. Het gaat dan vooral om maatregelen in de gebouwde omgeving en in de mobiliteit
3. Deze maatregelen zijn getoetst op praktische haalbaarheid en voor deze maatregelen is dekking beschikbaar. Er zijn andere maatregelen denkbaar waarmee dezelfde uitstootvermindering behaald kan worden, maar deze zijn vaak praktisch minder goed uitvoerbaar. Daarnaast kunnen de kosten van deze maatregelen gedekt worden door de CDOKE (klimaat) middelen of bestaande budgetten.

Bij dit maatregelenpakket moet een aantal kanttekeningen worden gemaakt:

1. Voor het realiseren van deze maatregelen is de gemeente Enschede afhankelijk van (de medewerking van) externe partijen zoals ondernemers, agrariërs, bewoners en andere overheden. Een groot deel van de uitstootbesparing kan bijvoorbeeld behaald worden bij bedrijven. Hiervoor is het dan natuurlijk wel nodig dat deze bedrijven bereid zijn tot medewerking.
2. Het voornemen is niet om bedrijven en andere partijen te dwingen om extra verduurzamingsmaatregelen te nemen bovenop de wettelijk verplichte verduurzamingsmaatregelen. Wel bieden we ondersteuning en proberen we verduurzaming actief te stimuleren.
3. Beleid van andere (hogere) overheden kan ook gevolgen hebben voor het realiseren van deze maatregelen. Iets soortgelijks is bijvoorbeeld gebeurd voor zonnevelden op landbouwgrond; door gewijzigd provinciaal beleid kon de gemeente Enschede een aantal beoogde zonnevelden niet langer realiseren.

<u>Beleidsregels zon</u>

De in 2021 vastgestelde energievisie heeft een tweetal door de raad vastgestelde I bijlagen: De beleidsregels voor zonne-energie en de artikelen 6, 7 en 8 van de beleidsregels voor windenergie. De beleidsregels voor zonne-energie zijn, door het gewijzigde provinciale beleid rond zonnevelden op landbouwgrond, niet meer actueel en moeten dus ook aangepast worden. Voor de actualisatie van deze beleidsregels wachten wij de uitwerking van de energiewet af. De energiewet, die in december 2024 door de Eerste Kamer is vastgesteld, bevat een aantal elementen die van invloed kunnen zijn op gemeentelijke beleidsregels voor zonne-energie. Zoals de mogelijkheid tot een betere juridische afdwingbaarheid van lokaal eigendom, dat door een amendement is ingebracht. Op dit moment wordt gekeken hoe de uitwerking van de energiewet, inclusief aangenomen moties en amendementen, vorm gaat krijgen.

Publieksvriendelijke samenvatting
De gemeenteraad heeft in 2021 de Enschedese energievisie vastgesteld. In deze energievisie staat wat de gemeente Enschede wil bereiken op het gebied van energietransitie in de periode tot 2030. De meest concrete doelstelling betreft de opwek van hernieuwbare elektriciteit tot minimaal 16.6% van het totale energieverbruik van Enschede in 2030. De afgelopen periode is gebleken dat deze doelstelling niet gehaald gaat worden. De belangrijkste oorzaken hiervan zijn netcongestie en veranderd provinciaal en landelijk beleid.

De gemeente Enschede heeft nu in kaart gebracht wat er nog wel kan, en op welke wijze de doelstelling van de energievisie wel gehaald kan worden; een herijking van de energievisie. Met deze herijking van de energievisie is de CO_2 routekaart geïntroduceerd. Met een concrete ambitie voor 2030 en manieren waarop deze ambitie gehaald kan worden. Het College van B&W heeft aan de gemeenteraad gevraagd deze CO_2 routekaart vast te stellen.

Gewenst effect van het besluit in relatie tot de strategische opgaven
Deze herijking van de energievisie draagt bij aan de vermindering van de CO_2-uitstoot in Enschede, en zo aan de opgave *Groen en Duurzaam Enschede*.

Argumenten
1.1 Door vaststelling wordt een concrete doelstelling voor de feitelijke vermindering van de CO_2 uitstoot in Enschede vastgesteld die overeenkomt met de doelstelling van de Energievisie 2021.
De Gemeenteraad heeft het College van B&W verzocht uit te zoeken wat nog wel kan om de ambitie van de energievisie overeind te houden. Dankzij de CO_2-routekaart die bij deze herijking wordt geïntroduceerd kan dit beter bepaald worden. In deze routekaart is doorgerekend welke impact de volledige realisatie van de opwekdoelstelling van de energievisie op de CO2 uitstoot in 2030 zou hebben. CO_2 is een logische maatstaf om de realisatie en voortgang van deze maatregelen te monitoren.

1.2 Door vaststelling wordt daarnaast een maatregelenpakket bepaald waarmee de maatregelen uit de Energievisie 2021 die niet meer haalbaar zijn, worden gecompenseerd.
Omdat de doelstelling uit de Energievisie 2021 niet geheel gerealiseerd wordt, zou de CO_2 reductie lager uitvallen. Voor dit verschil wordt een alternatief maatregelpakket voorgesteld.

1.3 De nadruk in dit maatregelenpakket ligt op de sectoren 'industrie en bedrijvigheid' en 'landbouw en landgebruik' omdat deze maatregelen op dit moment realiseerbaar zijn en naast CO_2-reductie ook andere voordelen bieden.

2.1 De beleidsregels zonne-energie zijn niet meer actueel; actualisatie is afhankelijk van uitwerking van de energiewet
De in 2021 vastgestelde energievisie heeft een tweetal, door de raad vastgestelde bijlagen. Een van deze bijlagen betreft *de beleidsregels zonne-energie*. Deze beleidsregels zijn, door het gewijzigde provinciale beleid rond zonnevelden op landbouwgrond, niet meer actueel en moeten dus ook aangepast worden. Voor de actualisatie van deze beleidsregels wachten wij de uitwerking van de energiewet af. De energiewet, die in december 2024 door de Eerste Kamer is vastgesteld, bevat een aantal elementen die van invloed kunnen zijn op gemeentelijke beleidsregels voor zonne-energie. Zoals de mogelijkheid tot een betere juridische afdwingbaarheid van lokaal eigendom, dat door een amendement is ingebracht. Op dit moment wordt gekeken hoe de uitwerking van de energiewet, inclusief aangenomen moties en amendementen, vorm gaat krijgen. Daarom is het op dit moment niet logisch om de Enschedese beleidsregels voor zonne-energie te herijken

3.1 *Door het college de opdracht te geven om de maatregelen uit deze herijking uit te voeren, wordt gewerkt aan deze nieuwe CO_2-verminderings doelstelling.*
Het vaststellen van een nieuwe doelstelling en een bijbehorend maatregelpakket alleen is niet voldoende. Deze maatregelen zullen ook uitgewerkt en uitgevoerd moeten worden. Met de opdracht aan het College van B&W om het met de herijking vastgestelde maatregelenpakket uit te voeren, wordt hierop ingezet.

Risico's

1.1 Voor het realiseren van het maatregelenpakket is medewerking door andere partijen, zoals bedrijven, agrariërs etc. nodig.

Voor het verwezenlijken van energiebesparing bij bedrijven en het realiseren van energy hubs is medewerking van deze bedrijven nodig. Indien deze medewerking niet verleend wordt, valt dit deel van het maatregelenpakket weg.

Daarnaast moeten agrariërs grond vrijmaken en meewerken aan het omschakelen naar biobased bouwmaterialen. Dit zelfde geldt voor mestvergisting, aangezien hiervoor een aanvoer van mest nodig is. Als deze agrariërs hier niet toe bereid zijn, valt ook dit aandeel CO_2 besparing weg.

1.2 Veranderende wetgeving of beleid van hogere overheden kan er ook voor zorgen de in deze herijking gestelde doelstelling niet gehaald wordt.

Als veranderende wetgeving of beleid van hogere overheden ervoor zorgt dat bepaalde maatregelen niet langer uitvoerbaar zijn, kan dit ertoe leiden dat de CO_2-besparingsdoelstelling niet behaald wordt. Iets soortgelijks is bijvoorbeeld al gebeurd met de opwekdoelstelling door veranderend beleid rondom zon-op land van de Provincie Overijssel.

Kosten en financiële dekking van het voorstel

Het maatregelenpakket om de ambitie van 54% CO2 reductie in 2030 te halen, kost capaciteit en geld. Voor het begeleiden van bedrijven bij hun verduurzamingsaanpak wordt Omgevingsdienst Twente (ODTwente) ingezet. De middelen voor deze extra opdracht aan ODTwente en het ontwikkelproces om te komen tot smart energyhubs op bedrijventerreinen worden vanuit de CDOKE middelen (ook wel klimaatmiddelen genoemd) bekostigd.

Het aanplanten van extra bomen en het aanleggen van nieuwe groenstructuren wordt bekostigd uit bestaande budgetten voor Stedelijke Ontwikkeling en Beheer en Onderhoud Openbare Ruimte en eventuele subsidies.

De kosten die Gemeente Enschede maakt voor het stimuleren van mestvergisting en het verbouwen van biobased bouwmaterialen kan bekostigd worden uit het product Stedelijke Ontwikkeling.

Disclaimer bij dit besluit:
Er wordt met dit besluit ingestemd met de kennis van nu. Echter, de gemeente heeft te maken met flinke financiële uitdagingen, in de vorm van forse begrotingstekorten vanaf het (Ravijn)jaar 2026. Samen met andere gemeenten biedt onze lobby richting Rijk voor herstel van dit forse tekort hopelijk enig soelaas. Daarnaast hebben we vorig jaar het traject Begroting en Organisatie in Balans (BOB) in gang gezet, gericht op het meerjarig financieel gezond blijven. We moeten er serieus rekening mee gaan houden dat het BOB-traject in 2025 tot stevige ombuigingen in de daaropvolgende jaren leidt. Onder meer gaat het daarbij over beperking in dienstverlening en investeringen, waardoor er een kans is dat we later op dit besluit terug moeten komen.

Afweging en alternatieven

Er zijn alternatieven voor het vast te stellen ambitieniveau voor 2030, overeenkomend met respectievelijk scenario 0 en 2, zoals beschreven in de concept-herijking.

Scenario 0: 52% reductie in 2030 t.o.v. 1990: dit ambitieniveau wordt gerealiseerd als we alles wat nu in gang is gezet en als realiseerbaar wordt gezien in de periode tot 2030 uitvoeren plus de extra bijdrage vanuit vergroting aandeelhouderschap Twence. We compenseren het deel van de doelstelling rond opwek dat niet gehaald wordt, door de extra bijdrage van Twence. We kiezen hier niet voor omdat dit niet overeenkomt met de ambitie van de energievisie om extra opwek (c.q. reductie CO2 uitstoot) op gemeentelijk grondgebied te realiseren.

Scenario 2: 56% reductie in 2030 t.o.v. 1990. Dit is de zogenaamde Fair Share van Enschede. De bijdrage die van gemeente Enschede verwacht mag worden, om de landelijke doelstelling van minimaal 55% reductie in 2030 te behalen.
Wij kiezen hier niet voor. Er is een omvangrijk pakket aan extra maatregelen nodig om deze ambitie vorm te geven, waaronder enkele maatregelen die op dit moment niet realistisch lijken of omdat ze tot vertraging leidt in bijvoorbeeld de woningbouwopgave. De onlangs verschenen Klimaat en Energieverkenning 2024 (KEV) geeft aan dat ook landelijk de doelen niet gehaald worden. Er zal naar verwachting aanvullend landelijk beleid worden afgekondigd. Dit zal ook een (aanvullend) effect op de uitstoot in Enschede hebben.

Participatie
n.v.t.

Communicatie
Ambtelijk:
Dit voorstel is uitvoerig besproken met de betrokken medewerkers uit de verschillende werkvelden. Betrokkenen zijn afkomstig uit zowel de project- als beleidsafdeling. Ook de ambtelijk opdrachtgevers hebben meegesproken over dit voorstel.

Bestuurlijk:
Dit voorstel is besproken met de drie meest betrokken portefeuillehouders. Hierbij is aansluiting gezocht bij de thema's energie/verduurzaming, wonen en economie.

Vervolg
Het in de herijking voorgestelde maatregelpakket wordt door het College van Burgemeester en Wethouders uitgevoerd.

Bijlagen
- Herijking van de Energievisie 2021
- CO_2 routekaart
- Beleidsregels zonne-energie

Burgemeester en Wethouders van Enschede, _____
de loco-Secretaris, **de Burgemeester,**

E.A. Smit R.W. Bleker